

**Mirosława Witkowska-Dąbrowska,
Monika Szmyt**

**Wykorzystanie analizy SWOT do
oceny potencjału turystycznego
podregionu elbląskiego
województwa
warmińsko-mazurskiego**

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 28, 326-339

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

*Mirosława Witkowska-Dąbrowska**
*mgr Monika Szmyt***

WYKORZYSTANIE ANALIZY SWOT DO OCENY POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO PODREGIONU ELBLĄSKIEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

USE OF SWOT ANALYSIS FOR ASSESSMENT OF THE TOURISM INDUSTRY POTENTIAL OF THE ELBLĄG SUB-REGION IN THE PROVINCE OF WARMIA AND MAZURY

Wprowadzenie

Metoda SWOT jest zaliczana do kompleksowych metod służących do badania otoczenia organizacji i analizy jej wnętrza. Ważne jest, aby badanie słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń wynikających z otoczenia było dokonywane w sposób łączny, co umożliwia badanie siły powiązań czynników otoczenia i czynników wewnętrznych. Najczęściej wykorzystywana do oceny sytuacji przedsiębiorstwa, może mieć zastosowanie w ocenie potencjału obszarów służącej planom strategicznym, wyborom kierunków działań i rozwoju. Badania ogranicza się do wyboru kluczowych czynników, które uważa się za najważniejsze, ale jeżeli zachodzi taka konieczność, w pierwszym etapie bada się organizację według pełnej listy czynników, a następnie wybiera kluczowe. Jakość analizy zależy od prawidłowego opracowania ich listy¹.

Termin „potencjał” pochodzi od łacińskiego słowa *potentia*, które oznacza możliwość, siłę². Ponieważ potencjał turystyczny tworzą składniki przyczyniające się do ilościowych i jakościowych zmian w turystyce, zalicza do nich walory przyrodnicze i antropogeniczne, różnego typu atrakcje turystyczne, infrastrukturę turystyczną, lokalizację obiektów noclegowych oraz wiele usług i produktów, bez

* dr inż., Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Katedra Ekonomiki Przestrzennej i Środowiskowej, Wydział Nauk Ekonomicznych.

** mgr, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Katedra Ekonomiki Przestrzennej i Środowiskowej, Wydział Nauk Ekonomicznych.

¹ G. Gierszewska, M. Romanowska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, Warszawa 2009.

² A. Zajadacz, J. Śniadek, *Ocena potencjału turystycznego*, w: *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*, Z. Młynarczyk, A. Zajadacz (red.), Poznań 2009.

których turyści nie byłiby w pełni usatysfakcjonowani³. Potencjał turystyczny jest połączeniem trzech grup składników:

- walorów turystycznych, przyrodniczych, kulturowych,
- bazy obiektów turystycznych i czasowo-wypoczynkowych, infrastruktury ogólnej i usług,
- istnienia zróżnicowanych rynków turystycznych⁴.

Obejmują one elementy wewnętrzne, bezpośrednio związane z danym obszarem oraz elementy zewnętrzne w stosunku do niego⁵.

Potencjał turystyczny, zdeterminowany bogactwem różnorodnych elementów, wpływa na rozwój turystyki na danym obszarze. Przed ustaleniem zadań polityki turystycznej i opracowaniem strategii, zwłaszcza w tych województwach, w których ma ona stanowić główny kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego, przydatna staje się ocena potencjału turystycznego⁶.

Głównym celem badań jest ocena potencjału turystycznego podregionu elbląskiego województwa warmińsko-mazurskiego, przeprowadzona z wykorzystaniem analizy SWOT.

Z realizacją celu głównego wiążą się następujące cele szczegółowe:

- identyfikacja czynników wewnętrznych (mocnych i słabych stron), czyli zasobów potencjału turystycznego występujących w podregionie elbląskim oraz ich ocena pod kątem pozytywnego i negatywnego wpływu na rozwój turystyki na danym obszarze,
- identyfikacja czynników zewnętrznych (szans i zagrożeń) mających wpływ na wykorzystanie potencjału turystycznego podregionu elbląskiego.

Metodyka badań

Ocenę potencjału turystycznego przeprowadzono w 2012 roku, z wykorzystaniem danych źródłowych za lata 2010–2011.

Dane wtórne pochodziły głównie z dokumentów opracowanych przez: Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Warmińsko-Mazurską Regionalną Organizację Turystyczną. Dane pierwotne pozyskano za pomocą kwerendy w instytucjach związanych pośrednio lub bezpośrednio z turystyką województwa warmińsko-mazurskiego.

³ B. Marciszewska, *Potencjał turystyczny regionu a kreowanie jego wizerunku*, w: *Potencjał turystyczny. Zagadnienia przestrzenne*, B. Mayer, Szczecin 2010.

⁴ J. Sienkiewicz, *Potencjał turystyczny jako obszar badawczy nauk ekonomicznych*, w: *Potential of tourism*, A. Panasiuk, B. Mayer, Szczecin 2010.

⁵ J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, *Produkt turystyczny. Pomysł, organizacja, zarządzanie*, Warszawa 2010.

⁶ J. Śniadek, A. Zajadacz, *Potencjał turystyczny gminy Zbąszczyń*, w: *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*, Z. Młynarczyk, A. Zajadacz, Poznań 2009.

Do przetworzenia danych źródłowych zastosowano metodę analizy SWOT⁷, którą przeprowadzono w czterech etapach. W pierwszym etapie wybrano 41 czynników potencjału turystycznego wpływających na bieżący oraz przyszły rozwój turystyki w podregionie elbląskim oraz dokonano ich podziału ze względu na źródła ich pochodzenia (czynniki wewnętrzne i zewnętrzne) oraz sposób oddziaływania (czynniki pozytywne i negatywne).

Następnie czynniki określono przy pomocy wskaźników (tab. 1 i tab. 2).

Tabela 1

Czynniki mocnych i słabych stron potencjału turystycznego oraz opisujące je wskaźniki

Lp.	Mocne strony	
	Czynniki	Wskaźniki
1.	Lesistość	powierzchnia lasów (km kw)/powierzchnia ogółem (km) ² * 100 proc.
2.	Udział wód	powierzchnia gruntów pod wodami (km)/powierzchnia ogółem (km kw)* 100 proc.
3.	Udział obszarów prawnie chronionych	powierzchnia obszarów prawnie chronionych (km kw) / powierzchnia ogółem (km) ² * 100 proc.
4.	Poziom uprzemysłowienia	liczba przedsiębiorstw przemysłowych/powierzchnia ogółem (100 km)
5.	Czystość środowiska	ścieki oczyszczone biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w stosunku do ścieków wymagających oczyszczenia
6.	Infrastruktura komunalna	liczba osób korzystających z instalacji wodnej i kanalizacyjnej/ liczba ludności ogółem* 100 proc.
7.	Gęstość zaludnienia	liczba ludności ogółem/powierzchnia ogółem (km kw)
8.	Aktywność jednostek samorządów terytorialnych w opracowywaniu dokumentów strategicznych	liczba dokumentów strategicznych/liczba powiatów* 100 proc.
9.	Inwestycje na rzecz ochrony środowiska	nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej (zł)/liczba ludności ogółem
10.	Rozwój bazy noclegowej	liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania w 2010 r. – liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania w 2005 r./liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania w 2005 r.
11.	Infrastruktura drogowa	długość dróg (km)/powierzchnia ogółem (km kw)
Słabe strony		
1.	Wsparcie rozwoju turystyki z budżetów jednostek samorządów terytorialnych	wydatki na turystykę (zł)/wydatki ogółem (zł)* 100 proc.
2.	Wielkość bazy towarzyszącej	liczba obiektów sportowych/powierzchnia ogółem (100 km)

⁷ G. Gierszewska, M. Romanowska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, Warszawa 2009.

Lp.	Słabe strony	
	Czynniki	Wskaźniki
3.	System ścieżek rowerowych	długość ścieżek rowerowych (km)/powierzchnia ogółem (100 km kw)
4.	Zagospodarowanie terenów	powierzchnia objęta obowiązującymi i obecnie sporządzanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (km kw)/powierzchnia ogółem (km kw)* 100 proc.
5.	Stan dróg	długość dróg o nawierzchni ulepszonej (km)/długość dróg ogółem (km)* 100 proc.
6.	Warunki dla rozwoju turystyki po sezonie	liczba całorocznych obiektów zbiorowego zakwaterowania/liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania ogółem* 100 proc.
7.	Stan bazy noclegowej	liczba hoteli 1-,2-,3-gwiazdkowych/liczba hoteli ogółem* 100 proc.
8.	Długość sezonu turystycznego	liczba turystów korzystających z noclegów w miesiącach od czerwca do września/liczba turystów korzystających z noclegów przez cały rok ogółem* 100 proc.
9.	Popyt wewnętrzny spowodowany niskimi dochodami ludności	przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej (proc.)
10.	Stan bazy gastronomicznej	liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON prowadzących restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne/powierzchnia ogółem (100 km kw)
11.	Koncentracja ludności w trzech głównych ośrodkach miejskich	liczba ludności w jednym z trzech głównych ośrodków miejskich / liczba ludności miejskiej ogółem* 100 proc.
12.	Stan sektora organizatorów turystyki	liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON prowadzących działalność organizatorów turystyki oraz pośredników i agentów turystycznych/powierzchnia ogółem (100 km kw)
13.	Aktywność w organizacji imprez turystycznych i sportowo-rekreacyjnych	liczba imprez turystycznych i sportowo-rekreacyjnych/365 dni

Źródło: opracowanie własne na podstawie literatury przedmiotu i dokumentacji jednostek samorządów terytorialnych.

Tabela 2

Czynniki szans i zagrożeń potencjału turystycznego oraz opisujące je wskaźniki

Lp.	Szanse	
	Czynniki	Wskaźniki
1.	Środki finansowe przekazane przez Unię Europejską	środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych (zł)/liczba ludności ogółem
2.	Przedsiębiorczość mieszkańców	liczba jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON/ liczba ludności ogółem (10 000 ludności)
3.	Popyt na krajowe usługi turystyczne	liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności w 2010 r. – liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności w 2005 r.
4.	Dostęp do Morza Bałtyckiego	odległość głównego ośrodka do Trójmiasta (km)
5.	Zainteresowanie turystów nowymi formami wypoczynku (agroturystyka)	liczba gospodarstw agroturystycznych/powierzchnia ogółem (100 km kw)
6.	Przygraniczne położenie	liczba cudzoziemców wjeżdżających do Polski/365 dni
7.	Poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego	wskaźnik wykrywalności sprawców (proc.)
8.	Poziom wykształcenia ludności	liczba absolwentów szkół wyższych w 2010 r. – liczba absolwentów szkół wyższych w 2005 r./liczba absolwentów szkół wyższych w 2005 r.* 100 proc.
9.	Zapotrzebowanie na turystykę ekologiczną	liczba gospodarstw ekologicznych w 2010 r. – liczba gospodarstw ekologicznych w 2005 r./liczba gospodarstw ekologicznych w 2005 r.* 100 proc.
Zagrożenia		
1.	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym	liczba osób w wieku poprodukcyjnym/liczba osób w wieku produkcyjnym (100 ludności)
2.	Poziom bezrobocia	stopa bezrobocia rejestrowanego (proc.)
3.	Rozmiary niemieckiej turystyki sentymentalnej	liczba turystów niemieckich korzystających z noclegów w 2010 r. – liczba turystów niemieckich korzystających z noclegów w 2005 r./liczba turystów niemieckich korzystających z noclegów w 2005 r.* 100 proc.
4.	Wymagania jakościowe turystów odnośnie bazy noclegowej	liczba hoteli 5 gwiazdkowych/liczba hoteli ogółem* 100 proc.
5.	Migracje zewnętrzne ludności do innych województw i za granicę	saldo migracji zewnętrznych na 1000 ludności
6.	Położenie peryferyjne w stosunku do krajowych centrów aktywności	odległość głównego ośrodka do Warszawy (km)

Lp.	Zagrożenia	
	Czynniki	Wskaźniki
7.	Transport lotniczy	ruch pasażerski w portach lotniczych (liczba osób wyjeżdżających)/365 dni
8.	Dostępność komunikacyjna	liczba dróg ekspresowych i krajowych zapewniających powiązanie z pozostałymi województwami i z Europą

Źródło: opracowanie własne na podstawie literatury przedmiotu i dokumentacji jednostek samorządów terytorialnych.

W drugim etapie dokonano wyceny poszczególnych czynników w obrębie każdej z czterech kategorii. Każdemu z czynników przypisano rangę punktową w skali 1–3. Przypisanie różnych rang pozwoliło na zwiększenie prawdopodobieństwa poprawności założeń i zbliżenia wyników do warunków rzeczywistych.

Rangi (wagi) zostały ustalone na podstawie literatury przedmiotu⁸ odnoszącej się do problematyki rozwoju turystyki w województwie warmińsko-mazurskim oraz analizy dokumentów opracowanych przez jednostki samorządów terytorialnych, takich jak: strategie regionalne, plany rozwoju lokalnego, raporty, opracowania oraz dokumenty strategiczne i programowe.

W etapie trzecim oceniono każdy czynnik, przypisując mu punkty w skali 1–3. Czynniki oddziałujące pozytywnie, czyli mocne strony i szanse, otrzymały punkty ze znakiem dodatnim. Czynniki oddziałujące negatywnie, do których zaliczono słabe strony i zagrożenia, dostały punkty ze znakiem ujemnym.

Dla czynników należących do mocnych i słabych stron ocenę punktową ustalono na podstawie porównania wielkości wskaźnika danego czynnika ustalonego dla podregionu z wielkością wskaźnika dla województwa. Czynniki, którego wskaźnik był wyższy od wskaźnika dla województwa otrzymywał 3 punkty, równy – 2 punkty, a mniejszy – 1 punkt.

Podobna procedura miała miejsce w odniesieniu do czynników należących do szans i zagrożeń. Ocenę punktową ustalono porównując wielkość wskaźnika danego czynnika ustalonego dla badanego podregionu ze wskaźnikiem dla Polski. Czynniki o wyższym wskaźniku niż średnio dla Polski uzyskiwał 3 punkty, równym – 2 punkty, natomiast mniejszym – 1 punkt.

Odmienne sposoby wyznaczania oceny punktowej zastosowano w stosunku do trzech czynników należących do kategorii szans i zagrożeń. Dla czynników dostęp do Morza Bałtyckiego oraz dostępność komunikacyjna, największa wielkość wskaźnika otrzymywała 3 punkty, średnia – 2 punkty, a najmniejsza – 1 punkt. Odwrotna sytuacja była przy czynniku położenie peryferyjne w stosunku

⁸ Regionalne aspekty rozwoju turystyki, G. Gołębski, Warszawa–Poznań 1999; J. Sienkiewicz, *Potencjał turystyczny jako obszar badawczy nauk ekonomicznych*, w: *Potential of tourism*, A. Panasiuk, B. Mayer, Szczecin 2010. I. Potocka, *Atrakcyjność turystyczna i metody jej identyfikacji*, w: *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*, Z. Młynarczyk, A. Zajadacz, Poznań 2009.

do krajowych centrów aktywności. W tym przypadku czynnik, którego wielkość wskaźnika była najmniejsza uzyskiwał 3 punkty, pośrednia – 2 punkty, zaś największa – 1 punkt.

W ostatnim etapie wyznaczono zagregowaną ocenę dla każdej z czterech kategorii czynników wykorzystując poniższy wzór.

$$O_j =$$

gdzie:

O_j – zagregowana ocena j-tej kategorii,

R_{ij} – ranga (waga) nadana i-temu składnikowi j-tej kategorii,

P_{ij} – ocena punktowa i-tego składnika w obrębie j-tej kategorii.

Wyniki zagregowanej oceny przedstawiono w formie graficznej i opisowej. Dzięki ocenie położenia punktu S może być wyznaczana strategia rozwoju. Współrządne punktu S określono przez zbilansowanie sumy punktów mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń⁹.

Ocena potencjału turystycznego podregionu elbląskiego

Analiza SWOT pozwoliła na zróżnicowanie czynników, na których należy się koncentrować przy opracowywaniu dokumentów strategicznych dla podregionu. Wyłoniła mocne strony, które należy brać pod uwagę przy wykorzystaniu istniejących szans w otoczeniu oraz słabe strony obszaru i zagrożenia zewnętrzne. W pierwszym etapie dokonano oceny zidentyfikowanych mocnych stron potencjału turystycznego (tab. 3). Ocena ważona czynników dla podregionu elbląskiego wyniosła 1,60. Najmocniejszą stroną podregionu (ocena 0,36) jest infrastruktura drogowa, która została uznana za jeden z najważniejszych elementów potencjału turystycznego, obok zasobów środowiska przyrodniczego i bazy noclegowej. Wysoką ocenę ważoną 0,24 otrzymały również czynniki dotyczące udziału wód oraz czystości środowiska. Znacznie niższą ocenę 0,12 zdobyły: lesistość, udział obszarów prawnie chronionych, aktywność jednostek samorządów terytorialnych w opracowywaniu dokumentów strategicznych oraz rozwój bazy noclegowej. Ocenę 0,08 otrzymały trzy czynniki, do których zaliczono poziom uprzemysłowienia, infrastrukturę komunalną, a także inwestycje na rzecz ochrony środowiska. Najślabiej został oceniony czynnik odnoszący się do gęstości zaludnienia. Otrzymał on ocenę wynoszącą zaledwie 0,04.

⁹ Analiza strategiczna gminy na potrzeby wyboru strategii rozwoju (za pomocą metody SWOT), T. Żabińska, Katowice 1997. A. Zajadacz, J. Śniadek, *Ocena potencjału turystycznego*, w: *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plan rozwoju turystyki*, Z. Młynarczyk, A. Zajadacz, Poznań 2009.

Tabela 3

Mocne strony podregionu elbląskiego

Czynnik	Ocena punktowa (P _{ij})	Waga czynnika (R _{ij})	Ocena ważona $R_{ij} \times P_{ij} / \sum R_{ij}$
Lesistość	1	3	0,12
Udział wód	2	3	0,24
Udział obszarów prawnie chronionych	1	3	0,12
Poziom uprzemysłowienia	1	2	0,08
Czystość środowiska	3	2	0,24
Infrastruktura komunalna	1	2	0,08
Gęstość zaludnienia	1	1	0,04
Aktywność jednostek samorządów terytorialnych w opracowywaniu dokumentów strategicznych	3	1	0,12
Inwestycje na rzecz ochrony środowiska	1	2	0,08
Rozwój bazy noclegowej	1	3	0,12
Infrastruktura drogowa	3	3	0,36
Wynik		$\sum 25$	1,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.

Następnie wyłoniono słabe strony potencjału turystycznego (tab. 4). Osiągnęły one ocenę ważoną wynoszącą -1,63. Za najważniejsze uznano: wsparcie rozwoju turystyki z budżetów jednostek samorządów terytorialnych, wielkość bazy towarzyszącej, Stan dróg, warunki dla rozwoju turystyki po sezonie, stan bazy noclegowej, długość sezonu turystycznego oraz stan bazy gastronomicznej. Spośród tych czynników najniższą ocenę otrzymał stan bazy noclegowej (-0,3). Również niską ocenę ważoną -0,20 uzyskały czynniki: długość sezonu turystycznego, stan sektora organizatorów turystyki oraz liczba imprez turystycznych i sportowo-rekreacyjnych. Największą grupę stanowiły czynniki, które otrzymały ocenę wynoszącą -0,10. Zaliczono do nich: wsparcie rozwoju turystyki z budżetów jednostek samorządów terytorialnych, wielkość bazy towarzyszącej, stan dróg, warunki dla rozwoju turystyki po sezonie, stan bazy noclegowej, a także popyt wewnętrzny spowodowany niskimi dochodami ludności. Najmniejszy negatywny wpływ na rozwój turystyki w podregionie elbląskim miała zagospodarowanie terenów z uzyskaną oceną -0,07 oraz czynniki odnoszące się do systemu ścieżek rowerowych i koncentracji ludności w trzech głównych ośrodkach miejskich z oceną wynoszącą -0,03.

Tabela 4
Słabe strony podregionu elbląskiego

Czynnik	Ocena punktowa (P _{ij})	Waga czynnika (R _{ij})	Ocena ważona R _{ij} x P _{ij} ΣR _{ij}
Wsparcie rozwoju turystyki z budżetów jednostek samorządów terytorialnych	-1	3	-0,10
Wielkość bazy towarzyszącej	-1	3	-0,10
System ścieżek rowerowych	-1	1	-0,03
Zagospodarowanie terenów	-1	2	-0,07
Stan dróg	-1	3	-0,10
Warunki dla rozwoju turystyki po sezonie	-1	3	-0,10
Stan bazy noclegowej	-1	3	-0,10
Długość sezonu turystycznego	-2	3	-0,20
Popyt wewnętrzny spowodowany niskimi dochodami ludności	-3	1	-0,10
Stan bazy gastronomicznej	-3	3	-0,30
Koncentracja ludności w trzech głównych ośrodkach miejskich	-1	1	-0,03
Stan sektora organizatorów turystyki	-3	2	-0,20
Aktywność w organizacji imprez turystycznych i sportowo-rekreacyjnych	-3	2	-0,20
Wynik		Σ30	-1,63

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.

W kolejnym etapie wyłoniono i oceniono szanse mające wpływ na potencjał turystyczny podregionu elbląskiego (tab. 5). Uzyskały one ocenę ważoną równą 2,10.

Tabela 5
Szanse podregionu elbląskiego

Czynnik	Ocena punktowa (P _{ij})	Waga czynnika (R _{ij})	Ocena ważona R _{ij} x P _{ij} ΣR _{ij}
Środki finansowe przekazane przez Unię Europejską	3	2	0,30
Przedsiębiorczość mieszkańców	1	2	0,10
Popyt na krajowe usługi turystyczne	3	3	0,45
Dostęp do Morza Bałtyckiego	3	2	0,30

Czynnik	Ocena punktowa (P _{ij})	Waga czynnika (R _{ij})	Ocena ważona R _{ij} x P _{ij} $\sum$ R _{ij}
Zainteresowanie turystów nowymi formami wypoczynku (agroturystyka)	1	3	0,15
Przygraniczne położenie	1	3	0,15
Poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego	3	1	0,15
Poziom wykształcenia ludności	1	1	0,05
Zapotrzebowanie na turystykę ekologiczną	3	3	0,45
Wynik		$\sum$ 20	2,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.

Popyt na krajowe usługi turystyczne oraz zapotrzebowanie na turystykę ekologiczną, zainteresowanie nowymi formami wypoczynku (np. agroturystyka) oraz przygraniczne położenie uznano za najważniejsze szanse tkwiące w otoczeniu przypisując im wagę 3. W przypadku popytu na krajowe usługi turystyczne oraz zapotrzebowanie na turystykę ekologiczną szanse te otrzymały najwyższą ocenę, co w konsekwencji z najwyższą wagą zdeterminowało najwyższe oceny ważne dla tych czynników. W połączeniu z mocnymi stronami podregionu takimi, jak dobra w porównaniu ze stanem dla kraju infrastruktura drogowa podregionu oraz czystość środowiska dają szansę na rozwój turystyki. Za istotne z oceną 0,30 przyjęto również czynniki takie, jak: środki finansowe przekazane przez Unię Europejską i dostęp do Morza Bałtyckiego. Niską ocenę ważoną 0,15 uzyskały: zainteresowanie turystów nowymi formami wypoczynku, przygraniczne położenie oraz poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego. Czynniki z otoczenia podregionu elbląskiego, które stanowiły mało znaczące źródło szans dla rozwoju turystyki na tym terenie to przedsiębiorczość mieszkańców (0,10) i poziom wykształcenia ludności (0,05).

Kolejną kwestią była ocena czynników zagrażających rozwojowi turystyki w podregionie elbląskim (tab. 6). Przypisano im ocenę ważoną -2,89. Wiele czynników występujących w otoczeniu zostało ocenionych, jako poważne zagrożenia dla turystyki. Najwyższą ocenę -0,50 uzyskały: rozmiary niemieckiej turystyki sentymentalnej, wymagania jakościowe turystów odnośnie bazy noclegowej, transport lotniczy i dostępność komunikacyjna. Równie wysoką ocenę -0,33 otrzymały czynniki związane z migracją ludności z podregionu do innych województw i za granicę oraz położenie peryferyjne w stosunku do krajowych centrów aktywności. Za najmniej zagrażające czynniki uznano poziom bezrobocia, a także odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Pierwszy z czynników uzyskał ocenę -0,17, drugi -0,06.

Tabela 6
Zagrożenia podregionu elbląskiego

Czynnik	Ocena punktowa (P _{ij})	Waga czynnika (R _{ij})	Ocena ważona R _{ij} x P _{ij} /ΣR _{ij}
Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym	-1	1	-0,06
Poziom bezrobocia	-3	1	-0,17
Rozmiary niemieckiej turystyki sentymentalnej	-3	3	-0,50
Wymagania jakościowe turystów odnośnie bazy noclegowej	-3	3	-0,50
Migracje zewnętrzne ludności do innych województw i za granicę	-3	2	-0,33
Położenie peryferyjne w stosunku do krajowych centrów aktywności	-3	2	-0,33
Transport lotniczy	-3	3	-0,50
Dostępność komunikacyjna	-3	3	-0,50
Wynik		Σ18	-2,89

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań.

Przeprowadzona dla podregionu elbląskiego analiza SWOT wskazała, że słabe strony z oceną ważoną -1,63 nieznacznie przewyższały mocne strony potencjału turystycznego, które uzyskały ocenę ważoną 1,60. Szanse i zagrożenia występujące w otoczeniu badanego podregionu otrzymały wyższe oceny ważne, niż czynniki wewnętrzne. Odpowiednio 2,10 oraz -2,89. Porównanie ich wskazało na dominację zagrożeń nad szansami dla wykorzystania potencjału i rozwoju turystyki w podregionie elbląskim.

Na podstawie uzyskanych wyników zagregowanej oceny należy podkreślić, że choć w niewielkim stopniu, to jednak słabe strony przeważają nad mocnymi (-0,03), a zagrożenia nad szansami (-0,79). W praktyce obszar ten mógłby się rozwijać intensywniej w kierunku turystycznego wykorzystania tylko w przypadku przeprowadzenia pilnych działań zmierzających do zlikwidowania słabych stron. Przewaga słabych stron nad mocnymi jest niewielka, daje więc szanse na rozwój podregionu w tym kierunku. Należałoby przede wszystkim wzmocnić infrastrukturę turystyczną oraz przeanalizować możliwości wydłużenia sezonu turystycznego. Trudniejsze oraz większe różnice występują pomiędzy szansami i zagrożeniami. Największym problemem jest dostępność komunikacyjna, choć drogi są, to jednak ich jakość jest słaba, a pozostałe możliwości transportu (kolej, lotnictwo) o bardzo małej dostępności. Dodatkowo zmniejsza się corocznie wielkość turystyki sentymentalnej z Niemiec, a wymagania turystów są coraz większe, przy słabej infrastrukturze turystycznej.

Podsumowanie

Analiza przeprowadzonych badań pozwala zauważyć, że mocne strony podregionu elbląskiego w dużej mierze wynikają z walorów przyrodniczych występujących na tym terenie. Znaczący udział powierzchni gruntów pod wodami wynoszący tyle samo co dla województwa 5,7 proc., czystość środowiska, lesistość oraz liczne obszary prawnie chronione to atuty, które sprzyjają rozwojowi turystyki. Duży wpływ na rozwój turystyki w podregionie elbląskim ma również najlepiej rozwinięta ze wszystkich podregionów województwa warmińsko-mazurskiego infrastruktura drogowa. Długość dróg przypadająca na 100 km kw wynosiła tu 133,4 km. Mały wpływ gęstości zaludnienia na mocne strony potencjału turystycznego podregionu elbląskiego wynikał z faktu, iż w podregionie tym na km kw przypadało 71 osób. Była ona znacznie większa niż średnia gęstość zaludnienia dla województwa, która wynosiła tylko 59 osób na km kw. Mimo to, w ocenie przeważają słabe strony. W podregionie elbląskim słabe strony potencjału turystycznego związane są przede wszystkim z niedostatecznym zagospodarowaniem turystycznym. Zły stan bazy noclegowej, słabo rozwinięta baza gastronomiczna, zbyt mały sektor organizatorów turystyki oraz mała liczba imprez turystycznych i sportowo-rekreacyjnych organizowanych w ciągu roku nie zachęcają turystów do częstych odwiedzin. Bazę noclegową w prawie 81 proc. stanowią hotele o najniższej kategorii, zaś baza żywieniowa obejmuje zaledwie 695 podmiotów gospodarczych, wpisanych do rejestru REGON, prowadzących działalność gastronomiczną. Negatywny wpływ na rozwój turystyki w podregionie elbląskim ma także zbyt krótki sezon turystyczny. Ponad 59 proc. turystów korzystało z noclegów w przeciągu czterech miesięcy od czerwca do września.

Z przeprowadzonych badań wynika, że największe znaczenie dla rozwoju turystyki w podregionie elbląskim stanowią szanse związane z preferencjami turystów. W ostatnich lat widać było wyraźny wzrost liczby turystów krajowych, korzystających z noclegów w badanym podregionie. Polacy coraz bardziej zainteresowani byli zdrowymi formami stylu życia i wypoczynku. Przełożyło się to na duży wzrost zapotrzebowania na turystykę ekologiczną. W latach 2005–2010 w podregionie elbląskim liczba gospodarstw ekologicznych świadczących często też usługi agroturystyczne wzrosła o ponad 428 proc. Istotną szansą dla rozwoju turystyki na danym terenie stanowił również dostęp do Morza Bałtyckiego. Odległość łącząca Elbląg z Trójmiastem to zaledwie 60 km. Podregion elbląski ma także możliwość uzyskania bezpośredniego dostępu do morza poprzez otwarcie Cieśniny Piławskiej lub przez Mierzęję Wiślaną.

Na podstawie przeprowadzonych analiz stwierdzono, że rozwojowi turystyki w podregionie elbląskim najbardziej zagraża bardzo zła dostępność komunikacyjna, mimo najlepiej, wśród podregionów województwa warmińsko-mazurskiego, rozwiniętej infrastruktury drogowej. Pięć dróg ekspresowych i krajowych nie zapewnia dostatecznego powiązania badanej jednostki z pozostałymi województwami i z Europą. Jednak największym problemem jest jakość dróg lokalnych. Podregion elbląski dysponuje tylko jednym lotniskiem zlokalizowanym w Elblągu. Niestety, nie jest ono dostosowane do pełnej obsługi krajowego, a tym bardziej międzynarodowego ruchu lotniczego. Duże zagrożenie dla turystyki w podregionie elbląskim stanowią także

zmniejszające się rozmiary niemieckiej turystyki sentymentalnej. Turyści z Niemiec to ponad 55 proc. wszystkich turystów zagranicznych korzystających z noclegów w badanym podregionie. W latach 2005–2010 liczba turystów niemieckich korzystających z noclegów zmniejszyła się o prawie 31 proc. Istotne zagrożenie wynika również ze wzrostu wymagań jakościowych turystów odnoście bazy noclegowej. Podregion elbląski dysponuje tylko jednym hotelem pięciogwiazdkowym.

Przewaga słabych stron nad mocnymi jest niewielka zaledwie -0,03. Może to wskazywać, że szanse na poprawę warunków wewnętrznych istnieją. Znacznie większa jest przewaga zagrożeń nad szansami, wynosi -0,79, a wpływu na otoczenie zewnętrzne nie ma, nie ma też zatem szans na łatwą poprawę.

BIBLIOGRAFIA

- Analiza strategiczna gminy na potrzeby wyboru strategii rozwoju (za pomocą metody SWOT).** 1997. Żabińska T. (red.), Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego, Katowice.
- Gierszewska. G., Romanowska M.** 2009. *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE Warszawa.
- Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B.** 2010. *Produkt turystyczny. Pomysł, organizacja, zarządzanie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2010.
- Marciszewska B.** 2010. *Potencjał turystyczny regionu a kreowanie jego wizerunku, w: Potencjał turystyczny. Zagadnienia przestrzenne*, Meyer B. (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Potocka I.** 2009. *Atrakcyjność turystyczna i metody jej identyfikacji*, w: *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*, Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Rapacz A., Gryszel P., Jaremen D.** 2010. *Potencjał turystyczny uzdrowiska Świeradów-Zdrój*, w: *Potencjał turystyczny. Zagadnienia przestrzenne*, Meyer B. (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Regionalne aspekty rozwoju turystyki.** 1999. Gołembski G. (red.), PWN Warszawa–Poznań.
- Sienkiewicz J.** 2010. *Potencjał turystyczny jako obszar badawczy nauk ekonomicznych*, w: *Potential of tourism*, Panasiuk A. Mayer B. (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Śniadek J., Zajadacz A.** 2009. *Potencjał turystyczny gminy Zbąszczyń*, w: *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*, Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Zajadacz A., Śniadek J.** 2009. *Ocena potencjału turystycznego*, w: *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*, Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.

STRESZCZENIE

Celem badań była ocena potencjału turystycznego podregionu elbląskiego województwa warmińsko-mazurskiego przeprowadzona z wykorzystaniem analizy SWOT. Ocenę potencjału turystycznego dokonano w oparciu o grupy zmiennych dotyczących zasobów strukturalnych i funkcjonalnych warunkujących rozwój turystyki. Wyceny poszczególnych czynników dokonano w obrębie każdej z czterech kategorii (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia). Każdemu z czynników przypisano wagę oraz ocenę punktową w skali 1–3. W podregionie elbląskim słabe strony potencjału turystycznego związane były głównie z niedostatecznym zagospodarowaniem turystycznym, mocne strony w dużej mierze wynikały z walorów przyrodniczych występujących na tym terenie. Stwierdzono, że rozwojowi turystyki w podregionie elbląskim najbardziej zagraża bardzo zła dostępność komunikacyjna.

SŁOWA KLUCZOWE: turystyka, analiza SWOT, ocena punktowa

ABSTRACT

This study has been carried out to assess the tourism industry potential in the sub-region of Elbląg situated in the Province of Warmia and Mazury, using a SWOT analysis for this purpose. The evaluation of the tourism industry potential was based on groups of variables identifying structural and functional resources which condition the development of tourism. Particular factors were assessed within each of the four categories (strengths, weaknesses, opportunities and threats). Each factor was assigned a weight and a score on a 1–3 scale. The weaknesses of tourism in the Elbląg sub-region were essentially identified as inadequate management of the resources; the strengths were related to the natural assets found in this region. It has been concluded that the most serious threat to the development of tourism in the sub-region of Elbląg is a very poor transport accessibility level.

KEYWORDS: tourism, SWOT analysis, score assessment